

Ekonominė krizė

Didžiosios valstybės renkasi pasitarti, kaip sustabdyti pasaulinę ekonominę krizę. Kokia prognozė Lietuvai?

Valstybės ekonominė sveikata dažniausiai matuojama [Bendruoju vidaus produktu \(BVP\)](#). BVP sudaro viskas, kas buvo krašte uždirbta per metus.

[Anot](#) SEB (Skandinaviska Enskilda Banken, viena didžiausių Europos bankų) Lietuva turi galimybių išvengti recesijos, bet jos ekonomijos augimas tikrai sulėtės. SEB [numato](#), kad jos BVP šiemet augs 5.5 % ir sekančiais metais augimas bus [teigiamas](#), nors tesieks tik 2 %.

Metai:	Lietuvos BVP augimas
2004	7.3%
2005	7.6%
2006	7.5%
2007	8.7%
2008	5.3% (ligšiol)
2009	2% (SEB numatyta)

Anot Danske Bank (Danija), toks BVP augimas turėjo sustoti dėl kelių priežasčių:

- „- infliacija tapo [netvari](#);
- [sugriežtėjo kreditavimo \(kuris buvo pastarojo laikotarpio augimo variklis\) sąlygos](#);
- [nekilnojamojo turto](#) kainos pasiekė [piką](#);
- globali ekonomika ir finansų rinkos [„bukuoją“](#) (ir artimiausiu metu tai nesikeis);
- vyrauja [naftos](#) kainų [neapibrėžtumas](#).“

(iš <http://www.alfa.lt/straipsnis/c87805>)

Krašto ekonominė [buklė](#) dalinai priklauso nuo to, ar kitos valstybės [įstengs](#) pirkti jos prekes; ar tos prekės būtinos; ar jas norės kitur pirkti; ir ar jų [eksportinė rinka](#) plėsis. Pažiūrėkime, kaip atrodo Lietuvos prekyba, atsižvelgiant į šiuos kriterijus.

Trumpas žvilgsnis į Lietuvos prekybą ir pramonę:
Štai kas daugiausiai 2008 m. pirkto iš Lietuvos:

- Rusija (15.2 %.)
- Latvija (11.3 %)
- Vokietija (7.2 %)
- Lenkija (5.9 %)

Manoma, kad iš šių keturių valstybių, Latvijos pajėgumas importuoti šiek tiek sumažės. Tačiau Latvija iš Lietuvos perka daugiausiai būtinas prekes, pvz., kurą. Kitų trijų valstybių ekonominis augimas sumažės, bet nekris žemiau nulio – galima laukti, vis dar įstengs pirkti Lietuvos prekes.

Ką Lietuva daugiausiai eksportavo 2008 m.:

- mineraliniai produktai (26.7%)
- mašinos ir mechaniniai, elektros įrenginiai (10.3%)
- chemijos pramonės produkcija (9.8%)

- **Mineraliniai produktai** susideda daugiausiai iš naftos produktų. Lietuva perka naftą (daugiausiai iš Rusijos), ją [apdoroja](#) ir parduoda. Firma, kuri apdoroja naftą yra „Mažeikių nafta“, kuri nuo 2006 m. priklauso lenkų firmai PKN Orlen.

„Mažeikių nafta“ (nuotrauka iš www.nafta.lt)

Ar Lietuvos pirkėjos ateity norės pirkti naftą iš Mažeikių naftos? Atrodo, kad taip, nes Mažeikių nafta:

1. vienintelė vieta Baltijos šalyse, kur nafta apdorojama.
2. nuolat tobulina prekes, pvz., neseniai pradėjo gaminti [emulsifikuotą kurą](#) ir investavo į naujus [įrengimus](#), kurie leis gaminamai naftai [neatsilikti nuo griežtėjančių ekologinių standartų](#).
3. stengiasi nuolat [tobulinti gamybos procesus](#), pvz., 2007 m. įsigijo [ISO14001](#) sertifikata, o praeitą mėnesį - [OHSAS](#) 18001 sertifikata.

- Kas tie **mechaniniai ir elektros įrenginiai**?

Pavyzdžiai yra: temperatūros reguliatoriai šildymų sistemoms; transformatoriai ir greičio reguliatoriai ventiliatoriams; temperatūros sensoriai; termostatai; pavaros (drives) oro ir vandens vožtuvams (valves) ir t.t.

Lietuvoj yra daugiau negu 50 įmonių, kurios eksportuoja tokius produktus. Dauguma jų atstovauja firmom, kurios gamina komponentus kituose kraštuose. Lietuvių įnašas tose [įmonėse](#) yra ekspertizė parduodant techninius produktus, bet ne juos kuriant ar gaminant.

Tačiau yra nedidelis skaičius įmonių, kurios pačios produktus gamina, pvz., „Automatikos sistemos“ yra maža (63 darbuotojai) įmonė Panevėžy kuri gamina [elektros paskirstymo ir valdymo](#) įrangą ir technologinių procesų valdymo įrangą. Šie komponentai naudojami Hyundai ir kitų pasaulinių firmų elektriniuose produktuose.

Automatikos sistemos Panevėžy (nuotrauka iš [www.asistemas.lt](#))

- Ką gamina Lietuvos **chemijos pramonė**? Vėl, daugelis lietuviškų chemijos pramonės firmų (o jų yra daug) atstovauja tarptautinėm firmom ir naudoja savo žinias šių firmų gaminiams parduoti.

Tačiau yra ir firmų, kurios pačios gamina cheminius produktus. Pavyzdžiui, UAB ([Universalinė akcinė bendrovė](#)) „Plasta“ Vilniuje gamina plastikinius šiukšlių maišus, plastikinius vamzdžius, plastikinius indus, ir t.t.

Įmonė „Plasta“ Vilniuje (nuotrauka iš [www.plasta.lt](#))

[Įmonės](#) atsakingos tiekti aukštos kokybės prekes ir [paslaugas](#); suprasti [rinką](#), ją gerai aptarnauti, ir nuolat ją plėsti; ir darbą vykdyti ekonomiškai.

Vyriausybė atsakinga už [tarptautinius santykius](#), kurie padeda Lietuvos įmonėm bendradarbiauti su kitų kraštų įmonėm. Ji taip pat atsakinga prižiūrėti ir reguliuoti [paskolų palūkanas](#), kad krašte nekiltų infliacija. Tai bus ypatingai svarbu per sekančius ekonominės krizės metus, kai neatsargumas ir neatidumas lengvai galės kraštą nuvesti prie [bankroto](#).

Žodynėlis

Bendrasis vidaus produktas (BVP): parodo krašto ekonomikos lygį. Bendrasis vidaus produktas yra apibrėžiamas kaip prekių ir paslaugų piniginė vertė per tam tikrą laiko tarpą; Gross Domestic Product (GDP)

išvengti: padaryti, kad neatsitikų; to avoid

anot: pagal, pasak; according to

numatyti: pasakyti, kas bus ateity; to forecast

teigiamas: nebus žemiau nulio; positive

netvari: nepastovi, kintanti; unstable

sugriežtėjo kreditavimo sąlygos: nebebus taip lengva pasiskolinti pinigus; Jei įmonės negalės pasiskolinti pinigų, turės mažinti pirkimą ir samdymą. Jei žmonės negalės pasiskolinti pinigų, negalės pirkti prekių ir paslaugų. Nuo to mažės krašto ekonominis augimas.

nekilnojamas turtas: pastatai, namai; real estate

pikas: aukščiausias lygis, kurį gali pasiekti kainos – namų kainos turės kristi nes žmonės nemokės daugiau. Tai reiškia namų ir pastatų vertė kris, mažindama BVP; peak

bukstuoti: ratams sukintis slystant vietoje; daug dirbti, nieko nenuveikiant; ekonomija neauga, stovi vietoj; pasaulinė ekonomika turės pasekmes ir Lietuvoj

nafta: alyva, kuras; oil

neapibrėžtumas: neaiškumas – naftos kainos labai pakilo, o dabar krenta – neaišku, kas bus galutinė naftos kaina

buklė: stovis; status

įstengti: pajėgti, galėti, turėti pakankamai pinigų

eksportinė rinka: kur parduodamos prekės; export market

apdoroti: pakeisti, kad būtų galima naudoti; to refine

emulsifikuotas kuras: taip nafta perdirbta kad būtų galima ją naudoti kuriant elektrą

įrengimai: aparatai naudojami gamybai; equipment

neatsilikti nuo griežtėjančių ekologinių standartų: vis tobulinti įrangą, kad ji neterštų aplinkos ir laikytųsi ekologinių standartų, o tie standartai darosi vis kietesni nes žmonės vis labiau rūpinasi žala, kurią galime padaryti aplinkai

tobulinti: gerinti; to improve

gamybos procesai: tai kas daroma, kad prekė būtų sukurta ar pagaminta; manufacturing processes

ISO: International Standards Organization kuri rūpinasi gamybos kokybe; Europos šalys neperka iš įmonių, kurios neturi šio sertifikato

OHSAS: Occupational Health and Safety Management System – rūpinasi gamybos proceso saugumu

elektros paskirstymo ir valdymo įranga: tai, kas elektrą siunčia ir kontroliuoja, kur elektra siunčiama

įmonė: prekybos ar pramonės vienetą; company, business

prekė: tai kas sukurta pardavimui; product

Universalinė akcinė bendrovė: įmonė turi tam tikrą piniginę vertę ir gali parduoti tą vertę kitoms įmonėms ir asmenims. Ta parduota įmonės vertė vadinasi akcija. Bendrovė turi dalį savo pajamų atiduoti tiems, kurie nusipirko jos akcijų. Vienos bendrovės priklauso valstybei (valstybinės bendrovės). Kitos bendrovės priklauso mažai grupei (privati bendrovė). Dar kitos bendrovės yra universalinės akcinės bendrovės (kuri parduoda akcijas, kad turėtų pinigų).

paslauga; darbas atliktas kam nors padėti ką nors atsiekti; service

rinka: kur prekės ir paslaugos parduodamos; market

tarptautiniai santykiai: kaip valstybės bendradarbiauja; international relations

paskolų palūkanos: kai įmonė ar žmogus pasiskolina iš banko pinigus, turi mokėti už tuos pinigus tam tikrą procentą – tas mokestis yra palūkanos

bankrotas: kai kraštas nebegali apmokėti savo skolas; bankruptcy